

[nová] Čeština
doma
& ve světě

---

2 2015

Nová čeština doma a ve světě

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

2/2015

Redakce:

Vedoucí redaktorka – Mgr. Kateřina Romaševská, Ph.D.

Výkonná redaktorka – Mgr. Katarzyna Vaculová

Členové redakce – Mgr. Adriana Filas, Mgr. Oleksandr Sukhanek,

Mgr. Maria Simeunovich-Skvortsova

Korektorky – Mgr. Olga Fojtíková, Bc. Jana Georgievová, Bc. BcA. Markéta Kraevská,

Mgr. Evgenia Ulyankina, Bc. Zorica Stojanovičová

Adresa redakce:

Katedra jihoslovanských a balkanistických studií FF UK

nám. J. Palacha 2, 116 38 Praha 1

Tel. (+420) 221 619 347, e-mail: ncds@ff.cuni.cz

Objednávky vyřizuje:

Vydavatelství Filozofické fakulty UK v Praze,

nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1, e-mail: books@ff.cuni.cz

Návrh grafické úpravy a obálky: Studio Lacerta (www.sazba.cz)

Sazba: Lukáš Vavrečka, nakladatelství Pavel Mervart (www.pavelmervart.cz)

Obsah

Úvodní slovo	8
Stanislav Štěpáník <i>Konstruktivismus a jeho didaktické implikace ve vyučování českého jazyka</i>	11
Eva Hájková <i>Žákovský prekoncept a koncept slova jako jazykového jevu</i>	23
Gabriela Babušová <i>Prekoncept a koncept věty</i>	30
Ladislav Janovec <i>Identifikace komunikačních funkcí výpovědi na prvním stupni základní školy</i>	38
Zuzana Kováčová <i>Priama reč a naratívna štruktúra textu v súvislých prejavoch detí mladšieho školského veku ako výsledok autorského písania</i>	45
Luďmila Liptáková <i>Psychodidaktický prístup k jazykovo-komunikačnej edukácii v primárnom vzdelávaní</i>	61
Dana Cibáková <i>Porozumenie vecnému textu a práca s ním v primárnej škole</i>	74
Pavla Chejnová <i>Míra osvojenosti gramatických kategorií jmen a sloves u předškolního dítěte</i>	90
Jana Bednářová <i>Progresivní metody práce s textem</i>	99
Martina Spěváčková <i>Problematika lexikální synonymie v učebnicích českého jazyka pro 2. stupeň základní školy se zaměřením na metody cvičné</i>	112
O autorech tohoto čísla	119

Míra osvojenosti gramatických kategorií jmen a sloves u předškolního dítěte

PAVLA CHEJNOVÁ

Abstrakt: Příspěvek se zabývá osvojeností gramatických kategorií češtiny u dítěte kolem věku pěti let. Autorka nejprve představuje metodologii výzkumu, který mapoval gramatický vývoj dítěte od prvních řečových projevů, a korpus dětské řeči, založený na řečových projevech jednoho česky mluvícího dítěte, který byl pořizován formou deníkových záznamů a audionahrávek. Hlavní pozornost je věnována míře osvojení gramatických kategorií jmen a sloves ve věku kolem pěti let. V řeči dítěte se stále objevuje tendence k regularizaci a hypergeneralizaci. U sloves se dítě snaží vytvářet pravidelné vidové dvojice, což ovšem ne vždy koresponduje se skutečným územ. Dítě je ovšem schopno používat i složitější gramatické konstrukce, např. kondicionál a pasiva. U jmen většina hypergeneralizací již vymizela, větší problémy činí skloňování femininů zakončených na konsonant a slov cizího původu.

Klíčová slova: dětská řeč, osvojování češtiny, gramatické kategorie, předškolní věk, jazyková kompetence, hypergeneralizace

Abstract: The article deals with the level of acquisition of grammatical categories of Czech in a child around the age of five. The author presents the methodology of research mapping the grammatical development of the child from the onset of speech, and the corpus of child language based on one child's audio recordings and diary. The main focus is on the morphological categories of nouns and verbs. The tendency to regularization and overgeneralization could be observed. In verbs, the child tries to form regular aspect oppositions; however, it does not always correspond to real usage. The child is able to use complicated structures, such as conditionals and passives. In nouns, most types of overgeneralizations have already disappeared; there are problems with the declension of feminine nouns ending with consonants and words of foreign origin.

Key words: child speech, acquisition of Czech, grammatical categories, pre-school age, language competence, overgeneralization

Úvod

Příspěvek se zabývá osvojováním morfologických kategorií češtiny v předškolním věku, a to především se zaměřením na míru osvojenosti jednotlivých nominálních a verbálních kategorií u předškoláka. Věnujeme se primárně těm gramatickým kategoriím, které nemusí být ještě plně osvojeny při vstupu do školy, či je dítě ještě neumí používat ve všech kontextech adekvátně (např. využití kondicionálu při formulaci zdvořilých žádostí). Autorka

vychází z longitudinální studie řečového vývoje monolingvního česky hovořícího chlapce od nástupu řeči do cca 5 let věku. Přestože v pěti letech má intaktní dítě téměř všechny gramatické kategorie osvojeny, některé používá zřídka a neovládá všechny jejich pragmatické aspekty. Některé složitější konstrukce v jazykových projevech dítěte zachyceny nebyly (minulý kondicionál), není tedy jisté, zda jim dítě rozumí. Dále je třeba zmínit, že dítě má zpravidla osvojeny tvary obecné češtiny, a nikoliv spisovné češtiny. Jazykový (gramatický) jev považujeme za osvojený tehdy, je-li užíván náležitě v naprosté většině případů (90 %) a je-li dítě schopno jej aplikovat na různé lexémy (např. minulý čas tvořit od různých sloves, nikoliv jen od těch, která v tomto tvaru opakovaně slyšelo). Gramatický jev tedy považujeme za osvojený tehdy, projevuje-li při jeho užívání dítě jazykovou kreativitu, tj. je schopné ho používat ve výpovědích, které nikdy předtím neslyšelo. V našem příspěvku prezentujeme na konkrétním autentickém materiálu míru osvojenosti některých gramatických kategorií, vše bude dokumentováno příklady z transkriptů a deníkových záznamů.

Teoretická východiska

Výzkumem dětské řeči se zaměřením na osvojování gramatiky se u nás v současnosti zabývá jen několik málo badatelů. Souhrnnou analýzu řečového vývoje dítěte v období jednoslovných výpovědí prezentuje Saicová Římalová (2013), psychologicky orientované práce publikuje Smolík (Smolík 2002, 2006, 2009; Smolík – Saidlová Málková 2014). Osvojování gramatických kategorií modálních sloves se věnuje Chejnová (2014). Chápání některých gramatických kategorií u dětí na 1. stupni základní školy analyzuje Hájková a kol. (2014). Dále existují výborné práce staršího data (Ohnesorg 1948; Pačesová 1979; Příhoda 1963). Zmiňované práce se ovšem zabývají spíše raným vývojem, nikoliv tedy mírou osvojenosti v době předškolní a v době nástupu do školy. Kvalitní systematický výzkum dětské řeči probíhá na Slovensku (Slančová a kol. 2008; Kapalková a kol. 2010; Kesselová 2014, laboratorium.detska-rec.sk). Výsledky několika zahraničních výzkumů prezentuje Průcha (2011).

Teoretický rámeček, na něž autorka této studie navazuje, tvoří koncepty založené na vývojových fázích pre-morfologie, protomorfologie a modularizované morfologie (Dressler 1997; Voeikova – Dressler 2002; Bittner – Dressler – Kilani-Schoch 2003; Stephany – Voeikova 2009). V období pre-morfologie se v řeči dítěte objevují lemmata pouze v jednom základním tvaru, u jmen to bývá nominativ singuláru, u sloves zpravidla 3. osoba singuláru prezentu aktiva a/nebo infinitiv (Smolík 2002). V období protomorfologie se objevují první kontrasty a tzv. miniparadigmata, tj. výskyt alespoň 3 tvarů od jednoho lemmatu v daném měsíci. V tomto příspěvku se zaměřujeme na poslední

vývojové stádium, tedy období modularizované morfologie, kdy se gramatický systém dítěte začíná přibližovat gramatickému systému dospělého, nicméně některé aspekty užívání gramatických kategorií zcela osvojeny nejsou. U sledovaného dítěte toto období začíná věkem 3.6, kdy má dítě osvojeno všech 7 pádů singuláru i plurálu, všechny slovesné osoby singuláru i plurálu a všechny slovesné časy i způsoby.

Metodologie

Autorka provádí longitudinální výzkum řečových projevů česky mluvícího chlapce od nástupu prvních výpovědí, v současnosti jsou sledovanému dítěti čtyři roky a deset měsíců. Jedná se tedy o předškoláka, který brzy bude podstupovat zápis do první třídy. Při výzkumu autorka vychází ze dvou databází. Hlavní databázi tvoří korpus transkriptů audionahrávek dítěte, které byly pořizovány od věku 2.8 (dříve dítě mluvilo nesrozumitelně a jako metoda záznamu se jevil vhodnější deník). Chlapec byl nahráván v interakci s dospělými dvakrát měsíčně po dobu třiceti minut, jako podklad pro analýzu tedy slouží takto získané transkripty, které pořizovala matka dle transkripce CHAT (Child Language Data Exchange System database; MacWhinney – Snow 1985, <http://childes.psy.cmu.edu>). Nejedná se o fonetickou transkripci, ale o transkripci ortografickou, neslouží k záznamu vývoje výslovnosti, ale vývoje gramatických kategorií, syntaxe a pragmatické dimenze. Níže je uvedena ukázka:

Účastníci: MOT matka, MYS dítě

Datum pořízení: 9. 3. 2014

Věk dítěte (rok; měsíc, den): 3; 08, 13

%sit: dítě vybarvuje omalovánky podle návodu
 *MYS: a jestli je jabko podle návodu?
 *MOT: jabko jsi namaloval podle návodu
 *MYS: podle jakýho?
 *MOT: podle toho v těch omalovánkách
 *MYS: jakejch?
 *MOT: těch Mysličkovejch
 *MYS: jakejch?
 *MOT: to jsi namaloval hezky
 *MYS: jestli jsou z Teska?
 *MOT: jsou
 *MYS: až hodim až za kamna hodim ty modrý co jsou už vylepený
 *MYS: až je tam hodim
 *MOT: až je tam hodíš tak tam budou vid'?

Jedná se pouze o audionahrávky, nikoliv videonahrávky, proto je nutné vždy doplnit kontextové údaje. Nahrávány jsou běžné denní situace, zahrnující např. kreslení, modelování, oblékání, žehlení, úklid apod. Komunikacími partnery jsou pouze dospělí komunikanti.

Doplňkovou databází je deník, do něž jsou zaznamenávány relevantní řečové projevy. V době, kdy dítě začínalo mluvit, se jednalo především o zápis nových lexémů a gramatických forem, v současnosti spíše o výskyt okrajových gramatických jevů. Jedná se:

- a) o výskyt složitějších gramatických konstrukcí, které by mohly být opomenuty; na morfologické úrovni jsou to např. iterativa (*auto tady parkovává, Samík chodívá do školky až v osum*), užití adverbíí a částic k modifikaci významu (*přítom, stejně*), na syntaktické úrovni složitější souvětí (užití spojovacích výrazů i *když, až, dokud*);
- b) o výskyt chybných tvarů pod vlivem tzv. hypergeneralizace, kdy dítě uvádí pravidelné tvary, přestože v jazyce jsou používány tvary nepravidelné. V češtině tato tendence není tolik patrná jako v angličtině, kdy jsou užívány např. pravidelné tvary plurálu u nepravidelných podstatných jmen a pravidelné tvary minulého času u nepravidelných sloves (Clark 2003; Crystal 1986; Peccei 1999).

Takto pořízená databáze ilustruje i okrajové příklady, které by mohly být opomenuty, kdyby byla využita pouze metoda audionahrávek. Pro ilustraci sledu osvojování gramatických kategorií v období protomorfologie byla použita metoda záznamu dat v pořadí lemma – tvar – výskyt. U každého ohebného slova (substantiva, adjektiva, pronomina a verba) tak byl vždy zaznamenán základní slovníkový tvar, k němu pak gramatické tvary, v nichž se objevil v daném transkriptu, a počet výskytů tohoto tvaru. Takto bylo možno zjistit, kdy dítě začalo daný tvar užívat a kdy jej lze považovat za osvojený. Díky tomu, že se jedná o analýzu autentických výpovědí, bylo možno přesně detekovat kontexty, v nichž dítě daný tvar užívalo. Níže je ukázka části tabulky věnované osvojování gramatických kategorií substantiv maskulin:

Lexém	Pád	Výskyt
M		
policajt	1 sg (policajt)	3
	4 sg (na policajta)	5
pán	1 sg (pán)	1
panáček	1 sg (panáček)	2

Datum pořízení nahrávky: 26. 7. 2013

Věk dítěte 3; 01, 02

Kvantitativní analýza získaných dat se zaměřením na období protomorfologie je součástí monografie, kterou autorka připravuje k publikování v roce 2016. V tomto příspěvku se budeme primárně zabývat obdobím pozdějším, tedy obdobím modularizované morfologie, kdy jsou základní gramatické kategorie již osvojeny. Naše analýza bude spíše kvalitativní, založená na problematických příkladech – budeme tedy sledovat primárně ty jevy, které sledované dítě stále neužívá zcela správně.

Míra osvojenosti gramatických kategorií jmen

Co se týče osvojování pádů, dítě má ve věku kolem pěti let všechny pády osvojeny alespoň v některých funkcích. Dítě užívá nominativu singuláru i plurálu ve funkci podmětu (*kluk jede*) i jmenné části přísudku (*to auto je škodovka*), genitivu ve funkci numerativu (*pět aut*) i atributu (*šaty maminky*), dativu ve funkci nepřímého předmětu (*dej klukovi hračku*) i adverbiálního určení (*k domu*), akuzativu k vyjádření přímého předmětu (*podej hrnek*) i adverbiálního určení (*přes silnici*). Vokativ, jenž byl osvojen jako poslední, je náležitě užíván k oslovení v singuláru i plurálu. Lokál dítě užívá nejen k vyjadřování adverbiálních vztahů, ale i ve spojení s verby dicendi a sentiendi (*mluvit o něčem*, dokonce i *myslet si něco o něčem*). Instrumentál je užíván pro vyjádření prostředku (*malovat štětečkem*) a adverbiálních vztahů (*před domem*); ve verbonominálním predikátu se v řeči dítěte ovšem nevyskytuje, dítě preferuje nominativ.

Číslo jmen patří k nejdříve nabytým gramatickým kategoriím a dítě dokáže užívat náležité tvary jmen se spojením s číslovkami základními (*pět aut*, ovšem hypergeneralizované tvary *hodně penězů / penízů*), řadovými (*to je tvoje pátý auto*, ovšem *čtyrátej vlak*) a souborovými (*dvoje ponožky*, *troje kalhoty*). Sledované dítě náležitě užívá pluralia tantum; období, kdy dítě tvoří singulární tvary (*ta kalhota*, *velká a malá nůžka*, *šata*, *šatička*) je již překonáno (u sledovaného dítěte končilo ve věku 4.4). Při ptaní se na den v týdnu užívá konstrukce: *kolikátek je dnes?* Osvojenost duálových tvarů není možno ověřit, neboť duálová koncovka –*ama* je užívána v obecné češtině, kterou si dítě osvojuje, i u jmen neдуаlových. Tvary skloňovaných číslovek jsou ovšem rovněž hypergeneralizované, přizpůsobené duálu i tam, kde to neumožňuje ani obecná čeština (*s dvama psama*, *s pěťma / třima / všima autama*). Naopak duálových tvarů není užíváno u jmen (*bez rucí*, *na rucích*). Dítě jej tak nespojuje ani tak s konkrétními jmény, ale spíše s instrumentálem obecně.

Ze jmenných kategorií se jako nejproblematictější jeví kategorie rodu. V češtině existuje rod gramatický, nikoliv přirozený, a dítě se tedy neorientuje podle biologického rodu, ale podle formální stránky substantiv. Prototypem ženských feminin jsou jména vzoru *žena*, prototypem neuter jména

vzoru město, prototypem maskulin jména zakončená na konsonant. Dítěti tak největší potíže činí jména, které nesplňují tato kritéria. Týká se to např. feminin zakončených na konsonant, příklady z projevu dítěte viz níže:

- *Pán jde s hůlem.* Na upozornění, že se říká ta hůl, s tou holí: *Proč je ta holí černá?* Podobně dítě užívá i lexém *sůl*.
- Maskulinem odkazuje dítě i ke kreslené víle Winx: *Kde je ten Winx? To je toho Winxna?*
- Problematické je i skloňování feminin pánev, konev, láhev: dítě tvoří nominativy plurálu *dvě konvy, dvě pánvy*; v akuzativu *má láhvi, má pánvi*.
- Právě tak dítě neakceptuje, že maskulina mohou být zakončena na -a: *U jaký dědy budu? To byla ta Kuba* (věk 3.8, kolem 4 let tento typ hypergeneralizace mizí).
- Problematické je skloňování podle vzoru kuře: *se zvířem, to je týráni prasata*.
- Dítě hypergeneralizuje při užívání tvarů cizích slov: *chci toho dinosauruse, dáme to do albumu, co je s tím mechanismusem?*

Za pozornost stojí i fakt, že dítě si je vědomo neutralizace znělosti na konci slov (výslovnost *plot*, ale v plurálu *plody*). Stává se tak, že i u slova, které opravdu končí na neznělou souhlásku, jež je v plurálu zachována, přidává znělost: *renolt* – plurál *renoldy, graf* – plurál *gravy*.

Ve výše zmiňovaných případech se jedná o hypergeneralizaci, dítě usiluje o zpravidelnění gramatického systému (Pačesová 1979). V daném věku to nelze považovat za chybu, ale za důkaz aktivního konstruování gramatického systému dítětem.

Skloňování adjektiv je rovněž osvojeno, dítě nemá problémy s gramatikou shodou. Za pozornost stojí pravidelné tvoření komparativů a superlativů: *nejdlouhější, nejdobřejší*. Při vytváření nových adjektiv dítě upřednostňuje tvary tvrdé: *to je kousací věc*, ale: *stací obrázek* (určené ke kousání, k postavení). Při odvozování adverbii dítě rovněž usiluje o pravidelnost: *jde to ztuhavě*.

Co se týče gramatických kategorií pronomin, za pozornost stojí tendence zživotňovat i neživotné entity, dítě ve věku 4.8 se ptá *kdo to je?* místo *co to je?* (tato tendence se v jeho řeči objevila nově a nelze předvídat délku jejího trvání).

Míra osvojenosti gramatických kategorií sloves

Dítě má osvojena konjugační paradigmata českých sloves v jejich základních funkcích, dokáže vyjadřovat i složitější konstrukce. Co se týče osoby a čísla, občas přetrvává v odpovědích dítěte problém s 2. osobou plurálu, jež byla osvojena nejpозději:

- Na otázku *Co jste dělali ve školce?* odpovídá dítě *Hráli jste si na zahradě*.

Tato tendence ovšem není absolutní, dítě mnohdy odpoví správně. Jedná se tedy spíše o problém deixe, dítě se nestačí tak rychle zorientovat. Kromě kontextu, kdy dítě odpovídá na otázku, se chybné výpovědi z hlediska deixe nevyskytují. Ve věku 4.2 se přibližně jeden měsíc objevovala tendence všem vykat (*mámo, kde jste?*). Ta sice vymizela, nicméně lze předpokládat, že dítě si pragmatickou hodnotu tykání a vykání ještě neuvědomuje, stále tyká i učitelkám v mateřské škole.

Co se týče slovesného času, dítě ovládá všechny tři časy. Existence kategorií vidu je evidentně dítětem zaznamenána, ovšem ne vždy jsou vzniklé vidové dvojice / tvary v souladu s územ:

- *Já to vypláchávám* (místo vyplachuji)
- *Aby se auta nesrazovaly* (místo nesrazila, či nesrážela)
- *Už se to povídá* (od slovesa povést se, ve významu už se to daří)
- *Já to zamyknu* (místo zamknu)
- *Aby nepadávaly* (místo nepadaly)
- *Proč ho furt zaměstnujem?* (místo zaměstnáváme)
- *Já to taky položu* (místo pokládám)
- *Ty se blbě sehnávaj* (místo shánějí)

Někdy jsou tvary utvořeny chybně kvůli nenáležitě užitě předponě:

- *To zatrvá* (místo to potrvá)
- *Zpiju vodu* (místo dopiju)

Lze říci, že mezi chybnými tvary v řeči dítěte naprosto převažují právě odchylky týkající se vidových dvojic. Dítě ovšem náležitě užívá tvary sloves opakovacích i opětovacích a je patrné, že je mu znám jejich význam: *auto tady parkovává, Samík chodívá / chodívává do školy pozdějc než já, já bejvám vevnitř*.

Co se týče slovesného způsobu, námi sledované dítě má osvojeny všechny tři způsoby. Kondicionál přítomný byl osvojen nejpozději, kolem věku tří let, ovšem od té doby je užíván náležitě pro vyjadřování hypotetických situací (*co by se stalo, kdyby...*) a pro vyjadřování přání (*chci, aby...*).¹ Zatím není užíván ve funkci zmírnění žádosti (*mohl bys, prosím...?*). Dítě zatím gramatické kategorie způsobu k uplatnění zdvořilostního principu neužívá.

Co se týče dialeze, námi sledované dítě užívá pasivních tvarů hojně. Je třeba zmínit, že tvar opisného pasiva se v inputu, jehož se dítěti dostává, téměř nevyskytuje, jelikož v rodině dítěte je užívána obecná čeština a příčestí trpná jsou nahrazována adjektivními tvary. Dítě tak užívá cca od věku tří let konstrukce typu *je vypnutej, je voblečenej* apod. Právě tak ovládá zvrtná pasiva: *to se dává takhle*. Není pro něj problémem kombinovat složitější konstrukce (kondicionál a pasiva): *a kdyby nebyl vypnutej, tak by se rozbil...*

1 Kondicionál minulý zatím osvojen nebyl.

Závěr

V řeči dítěte se ve věku 4.10 stále objevuje tendence k regularizaci a hypergeneralizaci, a to především u sloves, kde se jako nejproblematictější gramatická kategorie jeví vid. Dítě se snaží vytvářet pravidelné vidové dvojice, což ovšem ne vždy koresponduje se skutečným územ. Výskyt těchto tvarů ovšem nelze považovat za chyby v pravém slova smyslu – naopak, dítě proniklo do pravidel morfologie i slovtvorby a snaží se poněkud rigidně je dodržovat. Naopak, oproti zjištěním Pačesové (1979), je dítě schopno používat kondicionál i pasiva. U jmen většina hypergeneralizací již vymizela, větší problémy činí skloňování femininů zakončených na konsonant a slov cizího původu, což ovšem činí mnohdy potíže i dospělým.

Bibliografie:

- Bittner, D. – Dressler, W. U. – Kilani-Schoch, M. (2003): *Development of verb inflection in first language acquisition. A cross-linguistic perspective*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Clark, E. V. (2003): *First Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (1986): *Listen to your Child. A parent's guide to children's language*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Dressler, W. U. (1997): *Studies in Pre- and Protomorphology*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Hájková, E. a kol. (2014): *Čeština ve škole 21. století IV. Výzkum edukačních podmínek jazykových jevů*. Praha: UK PeF.
- Chejnová, P. (2014): Child acquisition of Czech modal verbs, *AD ALTA* 4, 2, s. 7–10.
- Kapalková, S. a kol. (2010): *Hodnotenie komunikačných schopností detí v ranom veku*. Bratislava: Slovenská asociácia logopédov.
- Kesselová, J. (2014): *Funkčno-sémantická kategória relačnosť v ranej ontogeneze reči dieťaťa hovoriaceho po slovensky*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.
- MacWhinney, B. – Snow, C. (1985): The Child language data exchange system, *Journal of Child Language*, 13, s. 271–296.
- Ohnesorg, K. (1948): *O mluvním vývoji dítěte*. Praha: Jednota českých filologů.
- Pačesová, J. (1979): *Řeč v raném dětství*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- Peccei, J. S. (1999): *Child Language*. London, New York: Routledge.
- Průcha, J. (2011): *Dětská řeč a komunikace. Poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada Publishing.
- Příhoda, V. (1963): *Ontogeneze lidské psychiky I*. Praha: SPN.
- Saicová Římalová, L. (2013): *Když začínáme mluvit... Lingvistický pohled na rané projevy český hovořícího dítěte*. Praha: FF UK.
- Slančková, D. (2008): *Štúdie o detskej reči*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- Smolík, F. (2002): Osvojování českých slovesných tvarů v raném věku, *Československá psychologie* 46, 5, s. 450–461.
- Smolík, F. (2006): Časná znalost jazyka: vývoj receptivní znalosti jazyka v prvních dvou letech života, *Československá psychologie* 50, 3, s. 238–250.
- Smolík, F. (2009): Psycholingvistika a čeština: některá slibná témata, *Naše řeč* 92, 5, s. 240–251.

- Smolík, F. – Seidlová Málková, G. (2014): *Vývoj jazykových schopností v předškolním věku*. Praha: Grada Publishing.
- Stephany, U. – Voeikova, M. D. (2009): *Development of nominal inflection in first language acquisition: a cross-linguistic perspective*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Voeikova, M. D. – Dressler, W. U. (2002): *Pre- and Protomorphology. Early Phases of Morphological Development in Nouns and Verbs*. München: Lincom Europa.
- URL: <<http://childes.psy.cmu.edu/>> [cit. 2015-04-05].
- URL: <<http://laboratorium.detskarec.sk/>> [cit. 2015-04-05].